

Predicting adolescents social skills based on their parents emotional intelligence

Roshanak KHodabakhsh Pirkalani¹, Fatemeh Amani², Fatemeh Raiisi³, Ameneh Hajkaram⁴

1- Associate Professor, Department of Psychology, Al-Zahra University, Tehran, Iran (Corresponding Author).

E-mail: rkhodabakhsh@alzahra.ac.ir

2-Master of General Psychology, Al-zahra University, Tehran, Iran.

3- PhD in Cognitive Science, Institute of Cognitive Science, Tehran, Iran.

4- PhD in Counseling and Guidance, Islamic Azad University, Abhar, Iran.

Received: 20/12/2019

Accepted: 09/02/2020

Abstract

Introduction: Emotional intelligence and social skills are two intertwined concepts as each person's level of social skills requires emotional intelligence and emotional intelligence also emerges through social skills.

Aim: The purpose of this study was to investigate the relationship between adolescents' social skills and their parents' emotional intelligence and to predict the social skills of these adolescents based on their parents' emotional intelligence among adolescents in Tehran.

Method: The method of this study was descriptive- correlational. The study population consisted of all Tehranian adolescents (13 - 17) whose parents were alive. The sample of this study included 150 adolescents (with their parents) in Tehran who were selected through random cluster sampling. In addition to demographic questionnaire, Inderbitzen and Foster's (1992) adolescents' social skills questionnaire and Goleman's (2001) emotional intelligence questionnaire were used. Descriptive statistics indices (mean and standard deviation) and multivariate regression analysis were used for data analysis by SPSS-22 software.

Results: The results showed that there is a significant relationship between adolescent's social skills and their parents' emotional intelligence (Sig=0.05). Moreover, 14.4% of the variance in adolescent social skills was explained by parents' emotional intelligence. More precisely, according to data regression analysis, 3.9% of variance in adolescent social skills was estimated by maternal emotional intelligence and 0.5% of variance by father emotional intelligence.

Conclusion: To conclude, it seems that high parental emotional intelligence has a positive and significant relationship with increasing adolescent social skills.

Keywords: Emotional intelligence, Social skills, Adolescents, Parents

---

How to cite this article : KHodabakhsh Pirkalani R, Amani F, Raiisi F, Hajkaram A. Predicting adolescents social skills based on their parents emotional intelligence. Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry. 2020; 7 (1): 141-152 .URL: <http://shenakht.muk.ac.ir/article-1-893-fa.pdf>

Copyright © 2018 the Author (s). Published by Kurdistan University of Medical Sciences. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Non Commercial License 4.0 (CCBY-NC), where it is permissible to download, share, remix, transform, and build up the work provided it is properly cited. The work cannot be used commercially without permission from the journal.

پیش‌بینی مهارت‌های اجتماعی نوجوانان بر اساس هوش هیجانی والدین آنها

روشنک خدابخش پیرکلانی^۱، فاطمه امانی^۲، فاطمه رئیسی^۳، آمنه حاج کرم^۴

۱. دانشیار، گروه روانشناسی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران (مؤلف مسئول). ایمیل: rkhodabakhsh@alzahra.ac.ir

۲. کارشناس ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.

۳. دکترای علوم شناختی، موسسه آموزش عالی شناختی، تهران، ایران.

۴. دکترای مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ابهر، ابهر، ایران.

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۱۱/۲۰

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۰۹/۲۹

چکیده

مقدمه: هوش هیجانی و مهارت‌های اجتماعی دو مفهوم درهم تنیده‌ای هستند. چرا که میزان مهارت‌های اجتماعی نیاز به هوش هیجانی دارد و هوش هیجانی نیز از طریق مهارت‌های اجتماعی ظهور می‌یابد.

هدف: پژوهش حاضر، با هدف بررسی رابطه بین مهارت‌های اجتماعی نوجوانان با هوش هیجانی والدین آنها در بین نوجوانان شهر تهران و همچنین، پیش‌بینی سطح مهارت‌های اجتماعی نوجوانان بر اساس هوش هیجانی والدین آنها انجام شد.

روش: روش این مطالعه توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه این مطالعه شامل کلیه نوجوانان تهرانی (۱۳ تا ۱۷ سال) بود که والدین آنها در قید حیات بودند. نمونه این مطالعه شامل ۱۵۰ نوجوان تهرانی (همراه با والدین‌شان) بود که از طریق نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی انتخاب شدند. برای جمع‌آوری اطلاعات علاوه بر پرسش‌نامه جمعیت‌شناختی از دو پرسش‌نامه مهارت اجتماعی نوجوانان ایندربیتزن و فوستر (۱۹۹۲) و هوش هیجانی گلمن (۲۰۰۱) استفاده شد. از شاخص‌های آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و تحلیل رگرسیون چند متغیره از طریق نرم‌افزار SPSS ۲۲ جهت تحلیل داده‌ها استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد رابطه معناداری بین سطح مهارت‌های اجتماعی نوجوان و هوش هیجانی والدین‌شان وجود دارد (در سطح ۰/۰۵). همچنین، ۱۴/۴ درصد از واریانس متغیر مهارت‌های اجتماعی نوجوان توسط هوش هیجانی والدین تبیین شد. به صورت دقیق‌تر طبق تحلیل رگرسیون داده‌ها، ۳/۹ درصد از واریانس متغیر مهارت‌های اجتماعی نوجوان توسط هوش هیجانی مادر و ۰/۵ درصد از واریانس توسط هوش هیجانی پدر برآورد شد.

نتیجه‌گیری: بنابراین، می‌توان گفت بالا بودن هوش هیجانی والدین، رابطه مثبت و معناداری با افزایش سطح مهارت‌های اجتماعی نوجوان دارد.

کلیدواژه‌ها: مهارت‌های اجتماعی، هوش هیجانی، نوجوان، والدین

مقدمه

در چرخه تحول آدمی دوره مهمی وجود دارد که بین دوره کودکی و دوره بزرگسالی قرار می‌گیرد و به نوجوانی موسوم است. دوره‌ای که شاخص پایان کودکی و آغاز پیگیری پختگی بزرگسالی است و در سه بعد زیستی، روانی و اجتماعی است که رابطه نزدیکی با هم دارند نمایان می‌شود. سال‌های نوجوانی مرحله مهم و برجسته رشد و تکامل اجتماعی و روانی فرد به شمار می‌روند. در این دوره انتخاب هدف‌های واقعی در زندگی، استقلال عاطفی از خانواده، برقراری روابط سالم با دیگران، کسب مهارت‌های اجتماعی لازم و مؤثر از مهم‌ترین نیازهای نوجوانان است (برک^۱، ۲۰۱۷). یکی از این مهارت‌های مهم، که نوجوان باید از آن بهره‌مند شوند، مهارت‌های اجتماعی^۲ است. نوجوانانی که از مهارت‌های اجتماعی برخوردار هستند، می‌توانند در جامعه عقاید خود را بیان نموده و از نظرات خود دفاع کنند و با دوستان و اطرافیان ارتباط برقرار کنند و با آنان همدلی و همفکری داشته باشند (هارجی^۳، ۲۰۱۳). کودکان و نوجوانانی که دارای مهارت‌های اجتماعی مناسب هستند، رفتارهایی از خود نشان می‌دهند که منجر به پیامدهای مثبت روانی- اجتماعی نظیر پذیرش توسط همسالان و رابطه مؤثر با دیگران می‌شود (یوسفی، ۲۰۱۶). از جمله مؤلفه‌های مهارت‌های اجتماعی می‌توان به برقراری دوستی‌های متناسب، نوع دوستی، هویت‌یابی، توجه و مراقبت از خود در کنار دیگران، مهارت‌های اولیه در برقراری ارتباط، ارتباط با غریبه‌ها، مهارت‌های جرات‌ورزی و توانایی گفتن «نه»، شناسایی حقوق خود و دیگران و قدردانی از دیگران اشاره کرد (جناآبادی،

عزیزی‌نژاد، مهدی‌زاده^۴، ۲۰۱۵). از طرفی، زندگی در جوامع امروزی بسیار پیچیده شده است و افراد برای ایفای نقش مؤثر و مفید علاوه بر مهارت‌های اجتماعی به دانش‌ها، نگرش‌ها و مهارت‌های متفاوتی نیاز دارند که عدم به‌کارگیری آن‌ها، موجب ناسازگاری و کیفیت نامطلوب زندگی خواهد شد (بهره‌مند، ۲۰۱۸).

مدیریت هیجانی^۵ یا تیزهوشی هیجانی^۶ یعنی شناخت احساسات خود؛ هدایت آن و همچنین درک احساسات دیگران. از نظر سیاروچی، شان و باجار^۷ (۲۰۰۱)، هوش هیجانی^۸ عامل مؤثر و تعیین‌کننده در برآیندهای زندگی واقعی مانند موفقیت در روابط بین فردی و اجتماعی و به‌طور کلی در کنش‌وری سلامت است. گلمن^۹ (۲۰۰۰) هوش هیجانی را مهارتی می‌داند که دارنده آن می‌تواند با کسب خودآگاهی، روحیات خود را کنترل نموده و خود مدیریتی خود را بهبود بخشد و از طریق مدیریت روابط به شیوه‌ای رفتار کند که روحیه خود و دیگران را بالا ببرد و دربرگیرنده مؤلفه‌هایی مانند خودآگاهی^{۱۰}، خودتنظیمی^{۱۱}، خودانگیختگی^{۱۲}، همدلی^{۱۳} و مهارت اجتماعی^{۱۴} است. ماهونی^{۱۵} (۲۰۱۳) در پژوهشی نشان داد بالا بودن هوش هیجانی والدین، به‌ویژه مادر می‌تواند از فرزندان آن‌ها در موقعیت‌های مهم زندگی حمایت کند و یک تجربه مثبت از صمیمیت با دیگران و موفقیت تحصیلی برای کودکان فراهم کند. رینالدی و هوی^{۱۶}

^۴- Jenaabadi, Azizi Nejad & Mehdizade

^۵- Emotional management

^۶- Emotional sharpness

^۷- Ciarochi, Chen & Bajgar

^۸- Emotional intelligence

^۹- Goleman

^{۱۰}- Self-awareness

^{۱۱}- Self-regulation

^{۱۲}- Spontaneity

^{۱۳}- Sympathy

^{۱۴}- Social Skill

^{۱۵}- Mahoney

^{۱۶}- Rinaldi & Howe

^۱- Berk

^۲- Social skills

^۳- Hargie

هوش هیجانی بالا، روابط غیرکلامی را بهتر درک می‌کنند، به احساسات دیگران بیشتر احترام می‌گذارند و هوش هیجانی پایی در فرد، زمینه را برای بروز مشکلات رفتاری آماده می‌کند. موریرا، لورنا، گومز و کارلا^۳ (۲۰۱۰) نیز نشان دادند که آموزش مولفه‌های هوش هیجانی به دانش‌آموزان موجب افزایش مهارت‌های اجتماعی آنان می‌شود. کینمن و گرت^۴ (۲۰۱۱) نیز نشان نشان دادند هوش هیجانی بالا موجب انعطاف‌پذیری و عملکرد بهتر فرد در محیط می‌شود.

با توجه به اهمیت فراوان مهارت‌های اجتماعی در جوامع امروزی و اهمیت شکل‌گیری این مهارت‌ها در دوران حساس و تعیین‌کننده نوجوانی، اهمیت آموزش و تقویت این مهارت در افراد علی‌الخصوص نوجوانان امری بدیهی است؛ زیرا ما انسان‌ها به خاطر زندگی اجتماعی و ارتباطات میان فردی و فرا فردی به مهارت‌های اجتماعی درست و تقویت هوش هیجانی نیازمندیم. لذا مطالعه و پژوهش در مورد مهارت اجتماعی هم جنبه بنیادی و توسعه علمی دارد و هم جنبه کاربردی به‌منظور پیشگیری از آسیب‌های ناشی از روابط بین فردی ناصحیح. در واقع، مهارت‌های اجتماعی رفتارهای جامعه‌پسندانه‌ای هستند که در قالب فرهنگ و خرده‌فرهنگ توسط والدین و مربیان به کودکان و نوجوانان آموزش داده می‌شوند، بنابراین اهمیت عملکرد والدین در این بین روشن است؛ همچنین همان‌طور که مطرح گردید، هوش هیجانی از منابع مهم تأثیرگذار و تعیین‌کننده بر بخش‌های مختلف شخصیت و رفتار فرد در دوره‌های مختلف زندگی است. بر این اساس، پژوهشگر به دنبال پاسخی به این سؤال

(۲۰۱۲) نشان دادند که ن تقویت هوش هیجانی مادران، پیش‌بینی کننده خوبی برای رفتارهای اجتماعی سازگارانه و تعاملات اجتماعی کودکان‌شان در نظر گرفته می‌شود. در مطالعه دیگری حنفی، محمد و حنیفه^۱ (۲۰۱۷) نشان دادند که ارتباط معناداری بین هوش هیجانی و عملکرد اجتماعی معلمین وجود دارد.

بر پایه پژوهش‌های انجام شده، هوش هیجانی به‌عنوان منبع مهم از منابع مؤثر بر مهارت‌های اجتماعی قلمداد می‌شود برای مثال، داورنیا، حمیدی‌نیا و اصغرنژاد (۲۰۱۷)، دریافتند افرادی که نارسایی هوش هیجانی دارند، ارتباطات صمیمی کمتر و احساس تنهایی بیشتری را تجربه می‌کنند و در مقایسه با افراد عادی تمایل بیشتری به انزوای اجتماعی دارند. در مطالعه‌ای محمدزاده و خادمی اشکذری (۲۰۱۷) دریافتند که آموزش مهارت‌های اجتماعی از راه بازی‌های گروهی بر بهبود مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش‌دستانی مؤثر است. اصل‌فناحی و نجارپور استادی (۲۰۱۳) در پژوهشی دریافتند که بین هوش هیجانی با مهارت‌های اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. جعفری بلالمی، خلیلیان و زرگرنتاج (۲۰۱۵) نیز نتیجه گرفتند که میزان هوش هیجانی قابل تغییر بوده و می‌توان آن را با آموزش مهارت‌های اجتماعی افزایش داد. حیدری‌پور، مشهدی و اصغری نکاح (۲۰۱۲) در مطالعه‌ای یافتند که آموزش مهارت‌های اجتماعی بیشترین اثر بخشی را بر مؤلفه‌های روابط بین فردی، روابط درون فردی، خلق عمومی، سازگاری و کم‌ترین اثربخشی را بر مؤلفه کنترل استرس از زیرمقیاس‌های هوش هیجانی داشته است. همچنین دوی، حلیم و درکسن^۲ (۲۰۱۵) نشان دادند که افراد با

³- Moreira, Lorena, Gomes & Carla

⁴- Kinmon & Grant

¹- Hanafi, Mohamad & Hanapiyah

²- Dewi, Halim & Derksen

است که آیا می‌توان بر اساس هوش هیجانی والدین، مهارت‌های اجتماعی نوجوان را پیش‌بینی کرد؟

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است که به‌طور مقطعی در سال ۱۳۹۸ انجام شد. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه نوجوانان بین ۱۳ تا ۱۷ سال شهر تهران است که والدین آن‌ها در قید حیات هستند. تعداد نمونه ۱۵۰ نوجوان (بر اساس فرمول $8K+50$) است که به‌صورت نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. بدین منظور، پژوهشگر با مراجعه به مناطق ۲۲ گانه آموزش و پرورش شهر تهران به‌صورت تصادفی، به چندین مرکز و مجتمع آموزشی ارجاع داده شد. سپس از بین این مراکز به‌صورت تصادفی از دانش‌آموزان نوجوان و خانواده‌هایشان که تمایل به شرکت در مطالعه داشته‌اند، درخواست کرد تا پرسشنامه‌های مطالعه را تکمیل کنند. ۲۰ پرسشنامه به دلیل مخدوش بودن و عدم همکاری والدین کنار گذاشته شدند. معیارهای ورود به پژوهش عبارت بودند از توانایی به اختیار گذاشتن اطلاعات و تجربیات خود، قرار داشتن بین سنین ۱۳ تا ۱۷ سال و در قید حیات بودن هم پدر و هم مادر. معیارهای خروج نیز عدم همکاری یا مشارکت دانش‌آموزان یا والدینشان، سنین کمتر از ۱۳ و بالاتر از ۱۷ و یا این که یکی از والدین دانش‌آموز فوت کرده بودند، در نظر گرفته شد. بر این اساس، پس از هماهنگی با مسئولین مراکز، بعد از ایجاد ارتباط اولیه و همچنین ایجاد حس اعتماد نسبت به محرمانه بودن اطلاعات در بین نوجوانان و عدم نیاز به ذکر نام و رعایت اصول رازداری پرسشنامه‌ها توزیع شد. از هر نوجوان خواسته شد تا پرسشنامه‌های

مربوط به پدر و مادر را دریافت و در تاریخ بعدی مشخص شده، تحویل دهد. پس از جمع‌آوری پرسشنامه، نمرات خام با استفاده از کلید نمره‌گذاری، محاسبه گردید. از جمله رعایت ملاحظات اخلاقی در این مطالعه می‌توان به محرمانه بودن نام و اطلاعات دانش‌آموزان و والدین آن‌ها در حین گردآوری اطلاعات و کسب رضایت شخصی آن‌ها جهت مشارکت در این پژوهش را نام برد.

ابزار

پرسشنامه جمعیت‌شناختی: که شامل اطلاعاتی در مورد سن، جنس، مقطع و پایه تحصیلی برای نوجوانان و اطلاعاتی در مورد سن، میزان تحصیلات و شغل والدین بود.

پرسشنامه مهارت‌های اجتماعی نوجوانان^۱: این پرسشنامه توسط ایندربیتزن و فوستر^۲ در سال ۱۹۹۲ ساخته شد و حاوی ۳۹ گویه شش گزینه‌ای است که آزمودنی پاسخ خود را در مورد هر عبارت در دامنه‌ای از گزینه‌های «اصلاً درست نیست» تا «همیشه درست است»، ابزار می‌نماید. این پرسشنامه دو زیرمقیاس رفتار نامطلوب اجتماعی^۳ و مهارت‌های اجتماعی^۴ است. بر اساس این پرسشنامه نمره بالاتر از میانگین ۹۸ به معنای مهارت‌های اجتماعی مطلوب است و نمره پایین‌تر آن به معنای رفتار نامطلوب اجتماعی است. بر این اساس، نقطه برش این پرسشنامه نمره ۹۸ است. در قسمت بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی، پایایی این پرسشنامه توسط ایندربیتزن و فوستر (۱۹۹۲)، ۰/۹۰ گزارش شده است (به نقل از هین^۵،

^۱- The teenage inventory of social skills (TISS)

^۲- Enderbitzen and Foster

^۳- Socially inappropriate behavior

^۴- Social skills

^۵- Hein

میزان همسانی آزمون ۳۳ گویه‌ای، در اجرای مقدماتی، به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۵ بوده است. در این پژوهش برای تحلیل داده‌ها از آماره‌های توصیفی درصد، فراوانی، میانگین، انحراف معیار و ضریب همبستگی پیرسون و در آمار استنباطی از تحلیل رگرسیون چندمتغیره استفاده شد.

یافته‌ها

براساس یافته‌های به دست آمده در خصوص توزیع نمره‌های جمعیت‌شناختی از ۱۵۰ نوجوان شرکت کننده در این مطالعه تعداد ۹۰ نوجوان پسر و ۶۰ نفر دختر و بیشتر در گروه سنی ۱۵ تا ۱۷ سال قرار دارند. نتایج جدول شماره ۱ شاخص‌های توصیفی از جمله میانگین، انحراف معیار، شاخص‌های کجی و کشیدگی را نشان می‌دهد.

۲۰۰۴). نسخه اصلی این سیاهه دارای ۴۰ گویه است که یک گویه به دلیل عدم انطباق با فرهنگ ایران حذف شده است. اعتبار این پرسشنامه را امینی (۱۳۷۸) در شهر تهران برای دانش‌آموزان دوم راهنمایی برای گزاره‌های مثبت و منفی به ترتیب ۰/۷۱ و ۰/۶۸ گزارش کرده است. ارجمندی (۱۳۸۳) با استفاده از آلفای کرونباخ پایایی این پرسشنامه ۰/۸۴ به دست آورده است. پایایی این پرسشنامه که توسط ایندربیتزن و فوستر طراحی شده است، برای سنجش بخش منفی ۰/۷۲ بوده و ثبات درونی ۰/۸۸ گزارش شده است (به نقل از فتحی آشتیانی، ۲۰۰۹).

پرسشنامه هوش هیجانی: این آزمون توسط سیریا شرینگ گلن در سال ۲۰۰۱ ساخته شد که در قالب مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت تنظیم شده است. فرم اصلی این آزمون دارای ۷۰ گویه است و از دو قسمت تشکیل شده، قسمت اول دارای ۴۰ گویه و قسمت دوم دارای ۳۰ گویه است. زیرمقیاس‌ها شامل خودتنظیمی^۱، خودآگاهی^۲، خودانگیختگی^۳، همدلی^۴ و مهارت‌های اجتماعی است. بر این اساس نقطه برش این پرسشنامه نمره ۲۱ است. در قسمت بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی، پایایی این پرسشنامه نمره ۰/۹۰ گزارش شده است؛ که این آزمون توسط منصور (۱۳۸۰) هنجاریابی شده ولی از قسمت دوم این آزمون به علت عدم همخوانی داستان-های آن با فرهنگ ما استفاده نشده است. در اجرای مقدماتی این آزمون، از قسمت اول که شامل ۴۰ گویه بود استفاده شده که تعداد هفت سؤال به علت همبستگی کم با نمره کل آزمون حذف شده‌اند. سؤالاتی را که برای اجرای نهایی در نظر گرفته شده اند ۳۳ گویه است.

^۱- Self-regulatory

^۲- Self-awareness

^۳- Spontaneity

^۴- Empathy

جدول ۱ خلاصه شاخص‌های آماری گروه نمونه در مهارت اجتماعی نوجوانان و هوش هیجانی والدین

متغیر	والدین	زیرمؤلفه	میانگین	انحراف استاندارد	کمینه	بیشینه
هوش هیجانی	مادر	خودآگاهی	۲۴/۳۹	۴/۰۸	۱۱	۳۱
		خودتنظیمی	۲۲/۲۵	۴/۷۸	۱۱	۳۲
		خودانگیزگی	۱۸/۶۶	۳/۰۰	۱۰	۲۵
		همدلی	۱۶/۴۰	۳/۶۳	۵	۲۵
		مهارت اجتماعی	۱۶/۴۵	۲/۸۰	۰	۲۲
		خودآگاهی	۲۴/۹۲	۳/۴۵	۱۴	۳۱
مهارت اجتماعی	پدر	خودتنظیمی	۲۱/۹۳	۴/۵۳	۱۰	۳۰
		خودانگیزگی	۱۸/۹۵	۳/۰۷	۱۰	۲۶
		همدلی	۱۶/۸۹	۳/۰۷	۶	۲۳
		مهارت اجتماعی	۱۶/۶۲	۲/۳۹	۱۱	۲۳
		رفتار مطلوب	۶۲/۰۴	۱۷/۵۵	۱۳	۹۸
		رفتار نامطلوب	۵۱/۹۸	۱۴/۷۳	۴	۸۱

همان‌طور که مشاهده می‌شود توزیع نمره‌های گروه نمونه به توزیع نرمال میل دارد. در جدول ۲ برای بررسی میزان رابطه بین هوش هیجانی والدین، مهارت‌های اجتماعی نوجوان از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد.

جدول ۲ خلاصه نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرها (N=۱۵۰)

متغیرها	مؤلفه‌ها	مهارت اجتماعی	R
هوش هیجانی مادر	خودآگاهی	۰/۲۲۷**	
	خودتنظیمی	۰/۲۳۰**	
	خودانگیزگی	۰/۰۹	
	همدلی	-۰/۱۰۰	
	مهارت اجتماعی	۰/۲۱۰*	
هوش هیجانی پدر	خودآگاهی	۰/۱۱۳	
	خودتنظیمی	۰/۰۸۲	
	خودانگیزگی	۰/۰۶۵	
	همدلی	-۰/۱۵۸*	
	مهارت اجتماعی	۰/۱۱۹	

** معنادار در سطح ۰/۰۱ * معنادار در سطح ۰/۰۵

ضرایب به دست آمده در جدول شماره ۲ بیانگر همبستگی بین متغیرهای پیش‌بین و ملاک است. جهت همبستگی‌ها حاکی از رابطه معنادار بین ۲ مؤلفه هوش هیجانی مادر (خودآگاهی، خودتنظیمی) و ۱ مؤلفه هوش هیجانی پدر (همدلی) با مهارت اجتماعی نوجوان است؛ بنابراین، شواهد برای پذیرش این فرضیه فقط در همین ۳

مشاهده نشد. همچنین در جدول ۳ برای پیش‌بینی مهارت‌های اجتماعی نوجوان بر اساس هوش هیجانی والدینشان از تحلیل رگرسیون چندمتغیره استفاده شد.

مورد کافی است. ولیکن، طبق نتایج به‌دست‌آمده بین دیگر خرده‌مقیاس‌های هوش هیجانی والدین و مهارت‌های اجتماعی نوجوان رابطه معنادار (در سطح ۰/۰۵)

شاخص	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	R	R ²	سطح معناداری
مدل رگرسیون	۱۰۶۵۱/۱۱۶	۴	۲۶۶۲/۷۷۹	۶/۰۸۲	۰/۳۷۹	۰/۱۴۴	۰/۰۰۱
باقی‌مانده	۶۳۴۷۷/۸۲	۱۴۵	۴۳۷/۷۷۸				

پیش‌بینی استفاده شود. علاوه بر این، نسبت F محاسبه شده (۶/۰۸) در سطح اطمینان حداقل ۹۵ درصد معنادار است. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که بین متغیرهای مورد مطالعه و متغیر مهارت اجتماعی همبستگی معنادار (در سطح ۰/۰۵) وجود دارد. در نتیجه، شواهد برای پذیرش این فرضیه کافی است. همچنین در جدول ۴ برای پیش‌بینی مهارت‌های اجتماعی نوجوان بر اساس هوش هیجانی مادر و پدر از رگرسیون چندمتغیره استفاده شد.

همان‌طور که در جدول شماره ۳ مشاهده می‌شود، مقدار R^2 به‌دست‌آمده (۰/۱۴۴) بدین معنی است که ۱۴/۴ درصد از واریانس متغیر مهارت اجتماعی نوجوان توسط ۲ متغیر هوش هیجانی والدین تبیین می‌شود. به‌عبارت‌دیگر، ۱۴/۴ درصد از پراکندگی مشاهده شده در متغیر مهارت اجتماعی توسط این متغیرها توجیه می‌گردد. مقدار R مشاهده شده (۰/۳۷) نیز نشان‌دهنده آن است که مدل رگرسیون خطی حاضر می‌تواند برای

شاخص	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	R	R ²	سطح معناداری
مدل رگرسیون	۲۸۸۵/۰۷۳	۱	۲۸۸۵/۰۷۳	۵/۹۹۳	۰/۱۹۷	۰/۰۳۹	۰/۰۱۶
باقی‌مانده	۷۱۲۴۳/۸۶۷	۱۴۸	۴۸۱/۳۷۷				
مدل رگرسیون	۳۸۰/۰۳۸	۱	۳۸۰/۰۳۸	۰/۷۶۳	۰/۰۷۲	۰/۰۰۵	۰/۳۸۴
باقی‌مانده	۷۳۷۴۸/۹۰۲	۱۴۸	۴۹۸/۳۰۳				

اجتماعی توسط هوش هیجانی مادر توجیه می‌شود. مقدار R مشاهده شده (۰/۱۹) نیز نشان‌دهنده آن است که مدل رگرسیون خطی حاضر می‌تواند برای پیش‌بینی استفاده شود. علاوه بر این، نسبت F محاسبه شده (۵/۹۹) در سطح اطمینان حداقل ۹۵ درصد معنادار است. بنابراین،

همان‌طور که در جدول شماره ۴ مشاهده می‌شود، مقدار R^2 به‌دست‌آمده (۰/۰۳۹) بدین معنی است که ۳/۹ درصد از واریانس متغیر مهارت اجتماعی نوجوان، توسط هوش هیجانی مادر تبیین می‌شود. به‌عبارت‌دیگر، ۳/۹ درصد از پراکندگی مشاهده شده در متغیر مهارت

محمدزاده و همکارش (۲۰۱۷) مبنی بر این که آموزش مهارت‌های اجتماعی بر هوش هیجانی کودک تأثیرگذار است، تقریباً هم‌خوانی دارد.

در تبیین این فرضیه باید گفت که اگر بخواهیم مهارت‌های اجتماعی را پرورش دهیم از همان ابتدا باید به نیازهای اجتماعی و روانی او پاسخ بدهیم. یکی از این نیازها، به‌خصوص در بین نوجوانان تقویت مهارت‌های بین فردی و افزایش اعتمادبه‌نفس برای ورود به جامعه بزرگ‌تر است. مهارت‌های اجتماعی مهارت‌هایی هستند که از آنها به‌منظور برقراری ارتباط و تعامل با یکدیگر استفاده می‌کنیم (دومویج، فکس، شولت و آوریچک، ۲۰۲۰). این تعاملات می‌توانند به‌صورت کلامی و غیر کلامی، از طریق حرکات و اشارات بدن، زبان بدن و ظاهر شخصی ما اتفاق بیفتند. رشد و توسعه‌ی مهارت‌های اجتماعی به معنای آگاهی از نحوه‌ی برقراری ارتباط با سایرین، پیام‌های ارسالی و چگونگی بهبود روش‌های ارتباطی به‌منظور ایجاد روشی مؤثرتر و کارا تر برای برقراری ارتباط است. از طرفی، هر فردی با میزان متفاوتی از هوش هیجانی به دنیا می‌آیند (گات ورت، ۲۰۲۰). هوش هیجانی بیشترین تأثیر را از اجتماع و به‌ویژه خانواده می‌پذیرد و محیط خانواده اولین محل برای آموزش مهارت‌های هیجانی است. این آموزش از طریق گفتار و رفتار مستقیم والدین با کودکان و همچنین الگوبرداری فرزندان از مهارت‌های هیجانی پدر و مادر صورت می‌گیرد و موجب می‌شود کودکان در شناخت احساسات خود و ابراز مناسب هیجانات، یافتن روش‌هایی برای آرام کردن خود، کنترل احساسات ناخوشایند و

می‌توان نتیجه گرفت که بین متغیرهای مورد مطالعه همبستگی معنادار (در سطح ۰/۰۵) وجود دارد. همچنین، مقدار R^2 به‌دست‌آمده برای هوش هیجانی پدر (۰/۰۰۵) بدین معنی است که ۰/۵ درصد از واریانس متغیر مهارت اجتماعی نوجوان، توسط هوش هیجانی پدر تبیین می‌شود. به‌عبارت‌دیگر، ۰/۵ درصد از پراکندگی مشاهده شده در متغیر مهارت اجتماعی توسط هوش هیجانی پدر توجیه می‌شود. مقدار R مشاهده شده (۰/۰۷) نیز نشان‌دهنده آن است که مدل رگرسیون خطی حاضر می‌تواند برای پیش‌بینی استفاده شود. علاوه بر این، نسبت F محاسبه شده (۰/۷۶) در سطح اطمینان حداقل ۹۵ درصد معنادار است. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که بین متغیرهای مورد مطالعه همبستگی معنادار (در سطح ۰/۰۵) وجود دارد. در نتیجه، شواهد برای پذیرش این فرضیه کافی است.

بحث

این مطالعه با هدف بررسی رابطه بین هوش هیجانی والدین با مهارت‌های اجتماعی نوجوان انجام شد. همچنین درصدد بود تا میزان مهارت‌های اجتماعی نوجوانان را بر اساس هوش هیجانی والدین پیش‌بینی کند. بر این اساس نتایج نشان داد که بین هوش هیجانی والدین و مهارت‌های اجتماعی نوجوان رابطه معناداری وجود دارد. آزمون این فرضیه از طریق تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد که ۱۴/۴ درصد از واریانس متغیر مهارت اجتماعی نوجوان توسط دو متغیر هوش هیجانی والدین تبیین می‌شود. این بدان معنی است که هوش هیجانی بالا در والدین باعث افزایش مهارت‌های اجتماعی نوجوانان می‌شود. نتایج این پژوهش با مطالعه

¹- Mooij, Fekkes, Scholte & Overbeek

²- Gutworth

(۲۰۰۰)، فردی که مهارت‌های اجتماعی را از خود بروز می‌دهد دو دسته هدف عمده دارد که یک بخش آن اشاره به اهداف عاطفی دارد، یعنی پیدا کردن دوست و ایجاد روابط رضایت‌بخش و صمیمی با دیگران؛ که ارتباط این نکته با هوش هیجانی که یک سازه چندعاملی است و از توانمندی‌های عاطفی، شخصی و اجتماعی تشکیل می‌شود را روشن می‌سازد (بریدی، ۲۰۰۰). همچنین همان‌طور که در تبیین و تعریف نظریات مرتبط با هوش هیجانی بیان شد (موریرا و همکاران، ۲۰۱۰)، فردی که دارای هوش هیجانی بالا است، توانایی این را دارد که در مواجهه با چالش‌های محیطی از قابلیت‌های عاطفی خود و دیگران، در رفتارهای فردی و گروهی، برای کسب حداکثر نتیجه استفاده مفید و مؤثر کند (اصل فاتحی و همکار، ۲۰۱۳) و افرادی که از چنین موقعیت‌های چالش برانگیزی با موفقیت عبور می‌کنند، علاوه بر احساسات خود، احساسات دیگران را نیز به‌خوبی می‌شناسند و می‌توانند با بهره‌گیری از مهارت‌های اجتماعی، از یک موقعیت چالشی به نفع خود و دیگران بهترین نتیجه را بگیرند. با توجه به نظریه‌ای دیگر، فردی که هوش هیجانی بالایی دارد می‌تواند کامیابی شخصی خود را به تعویق اندازد و ارتباط این نکته با کنار آمدن با دیگران و سازگاری در مهارت‌های اجتماعی روشن است (آبراهامز، پانکوروبو والدیویا، پریمی، سنتوز، کیلونن، جان و دوفرویت^۳، ۲۰۱۹)؛ علاوه بر این، همان‌طور که در نظریه مایر^۴ (۲۰۰۱) بیان گردید، هوش هیجانی دربرگیرنده مهارت‌های درون فردی و برون فردی است که آگاهی فرد از افکار و احساسات خویش، خودگردانی و توانایی گوش دادن، ارتباط برقرار کردن و همدلی با

همچنین توانایی درک احساسات دیگران و همدلی با آنان موفق‌تر باشند (سائوون، سومالی^۱، ۲۰۲۰). در مطالعات پیشین، مانند مطالعات حنفی و همکارش (۲۰۱۷) و داورنیا و همکارانش (۲۰۱۷)، محققین تأثیر هوش هیجانی را بر مهارت‌های اجتماعی فرد مورد بررسی قرار داده‌اند، اما در این پژوهش محقق به دنبال رابطه هوش هیجانی در سطحی بالاتر از خود فرد، یعنی والدین بوده است که طبق نتایج به دست آمده، هوش هیجانی والدین با مهارت‌های اجتماعی فرزند نوجوانشان ارتباط معناداری دارد؛ اما در مورد هر کدام از والدین، جهت همبستگی‌ها حاکی از رابطه معنادار بین ۲ مؤلفه هوش هیجانی مادر (خودآگاهی، خودتنظیمی) و ۱ مؤلفه هوش هیجانی پدر (همدلی) با مهارت اجتماعی نوجوان است؛ بنابراین، شواهد برای پذیرش این فرضیه فقط در همین ۳ مورد کافی است. ولیکن، طبق نتایج به‌دست‌آمده؛ بین دیگر خرده‌مقیاس‌های هوش هیجانی والدین و مهارت‌های اجتماعی نوجوان رابطه معنادار مشاهده نشد. طیف گسترده‌ای از مشکلات بین فردی، شامل مشکلات فرد در زمینه‌های قاطعیت، مردم‌آمیزی، اطاعت‌پذیری، صمیمیت، مسئولیت‌پذیری و مهارگری، علاوه بر میزان توانایی‌های دیگر فرد، تحت تأثیر هوش هیجانی نیز قرار دارند (هورویتز، روزن برگ و بارتولومئو^۲، ۱۹۹۳) و همان‌طور که در استنباط آماری جهت پاسخ به این سؤال مشاهده کردیم، خرده‌مقیاس‌های خودآگاهی و خودتنظیمی و همدلی والدین نیز با مهارت‌های اجتماعی نوجوان ارتباط مثبت و معناداری دارند. این نتیجه با توجه به مبانی نظری پژوهش منطقی به‌نظر می‌رسد، زیرا همان‌طور که بیان شد، طبق نظر بریدی

³- Abrahams, Pancorbo Valdivia, Primi, Santos, Kyllonen, John, & De Fruyt
⁴- Mayer

¹- Saowanee & Sumalee
²- Horowitz, Rosenberg & Bartolomeo

مدارس راهنمایی و دبیرستان دخترانه مطهره و دبیرستان دخترانه هاجر، کمال تشکر و قدردانی را داریم.

References

- Abrahams L, Pancorbo Valdivia G, Primi R, Santos D, Kyllonen P, John O & De Fruyt F. (2019). Social-emotional skill assessment in children and adolescents: advances and challenges in personality, clinical and educational contexts. *Psychological Assessment J*, 31(4), 460-473.
- Asle Fatahi B, Najjarpoor Ostadi S. (2013). A study of the relationship between emotional intelligence and self-esteem with social skills. *Journal of Instruction & Evaluation*. 6(23):123-136. [Persian].
- Bahreman A. (2018). Investigating the relationship between social life skills and components of students' political education, case study. Master thesis, Shahid Bahonar university, Kerman.
- Berk Laura E. (2017). *Development through the lifespan*. 7ed, United States; Pearson.
- Ciarochi JYC, Chen & Bajgar J. (2001). Measuring emotional intelligence in adolescence. *Personality & individual differences journal*, 31; 1105- 1119.
- Davamia A, Hamidi Pour R, Asghamejad Farid AA. (2017). Assessment of the relationship of attachment styles and emotional intelligence with love among couples. *Journal of fundamental of mental health*, 19; 39-45.
- Dewi ZL, Halim MS & Derksen J. (2015). The BarOn emotional quotient inventory (EQ-i): development and psychometric adaptation in Bahasa Indonesia. *Journal of Psychological Sciences*, 1(2): 47-61.
- Fathi ashtiani A. (2009). *Psychological tests: the evaluation of personality & mental health*. Tehran: Besat [Persian].
- Goleman D. (2000). Emotional intelligence: Issues in paradigm building. In D. Goleman, & C. Chemiss (eds.). *The Emotionally Intelligent Workplace: How to Select for, Measure, and Improve Emotional Intelligence in Individuals*,

افرادى كه عقايد و ديدگاه‌هاى و ارزش‌هاى متفاوت دارند را شامل مى‌شود. در مدل گلنم نيز دو حوزه از پنج حوزه اساسى هوش هيجانى كه اشاره به تشخيص و درك هيجان‌ها و احساسات ديگران (ديگرآگاهى) و مديريت رابطه با ديگران (ديگرمديريتى) دارد در ارتباط با مهارت‌هاى اجتماعى است.

نتیجه‌گیری

به‌طور خلاصه، یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که میزان مهارت‌های اجتماعی نوجوانان با هوش هیجانی والدینشان ارتباط دارد. پژوهش‌های علوم انسانی در هر مرحله به دلیل عدم پیش‌بینی رفتارهای انسانی و پیچیده بودن ابعاد مختلف انسانی، با محدودیت‌هایی مواجه هستند (خورشیدی و پیشگاهی، ۲۰۱۲). پژوهش حاضر نیز، از این امر جدا نبوده و پژوهشگر با مشکلاتی روبه‌رو بود. از جمله: مقطعی بودن مطالعه حاضر و عدم کنترل متغیرهای تعدیل‌گر؛ اما یافته‌های این پژوهش اغلب نتایج تحقیقات گذشته را گسترش داده و می‌توان از این دست مطالعات بر روی نمونه‌های بالینی و غیر بالینی دیگر مطالعات این‌چنینی انجام داد؛ بنابراین، به محققان برای پژوهش‌های آتی توصیه می‌شود تا در این زمینه مطالعاتی بر روی گروه‌های مختلف نوجوانان انجام دهند حتی در بین اقوام مختلف ایرانی نیز مطالعات به این سبک می‌تواند منجر به شناسایی عوامل مؤثر بر مهارت‌های اجتماعی شود که ریشه در هوش هیجانی والدین آن‌ها دارد.

سپاسگزاری

از شرکت‌کنندگان که در این پژوهش شرکت داشتند، دانش آموزان و والدینشان از مجتمع آموزشی ناوک،

- Groups, and Organizations. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Gutworth MB. (2020). A meta-analysis of virtual reality training programs for social skill development. *Computers and Education*, 144, [103707].
- Hanafi WN, Mohamad M, Hanapiyah Z. (2017). Measuring the influence of emotional intelligence toward teacher job performance. *International journal of business management*. 2 (7): 15-27.
- Hargie O, Saunders k & Dickson D. (2013). Social skills in interpersonal communication. the University of Michigan; Croom Helm.
- Heidarpour M, Mashhadi A, Asghari Nekah SM. (2012). The effectiveness of social skills training on emotional intelligence of physical-disabled persons. *Research in Rehabilitation Sciences*. 8(3): 571-580. [Persian].
- Hein S. (2004). Short definition of emotional intelligence, Emotional Intelligence Homepage.
- Jafaribalalami N, khalilian AR, Zargamataj T. (2016). The effect of instructing emotional intelligence capabilities on improving social skills among students of Mazandaran university. *Teb va Tazkiye journal*. 24(4): 81-90. [Persian].
- Jenaabadi H, Azizi Nejad B, Mehdizade A. (2015). Effect of teaching critical thinking on social skills growth of medical sciences Students. *Educ Strategy Med Sci*. 8 (2):69-73.
- Khorshidi GH, Pishgahi S. (2012). Capacities & obstacles for developing interdisciplinary humanities. *Interdisciplinary studies in the humanities*. 4(2): 1-15.
- Kinman G & Grant L. (2011). Exploring stress resilience in Trainee Social Workers: The role of emotional and social.
- Mahoney G. (2013). Working class mothers and school life: exploring the role of emotional Capital. *International Journal of Psychology*, 18 (3), 10-13.
- Mohammadzadeh Z, khademiashkzari M. (2017). Teaching social skills through group games with the control of mothers' emotional intelligence quotient. *Educational Psychology*. 13(43): 75-99. [Persian].
- Mooij BD, Minne F, Scholte RHJ, Overbeek G. (2020). Effective Components of Social Skills Training Programs for Children and Adolescents in Nonclinical Samples: A Multilevel Meta-analysis. *Clinical Child and Family Psychology Review*. (9): 1-15.
- Moreira P, Crusellas L, Sa I, Gomes P, Matias C. (2010). Evaluation of a manual, based program for the promotion of social and emotional skills in elementary school children: results from a 4-year study in Portugal. *Health Promotion International*, 25(3), 309-317.
- Rinaldi CM, Howe N. (2012). Mothers' and fathers' parenting styles and association with Toddlers' externalizing, internalizing, and adaptive behavior. *Early Childhood Research Quarterly*, 27(2), 266-273.
- Saowanee P & Sumalee C. (2020). The development of social emotional learning programs in a cross-cultural elementary classroom, *International Journal of Innovation and Learning*, Inderscience Enterprises Ltd, 27(1), 58-78.
- Yousefi M, Amirimajd M, Bazaian S. (2016). The effectiveness of social skills training on shyness in Eeementary school girl students. *Abhar behavioral sciences journal*. 29: 61-74.